

fibis gratuitis, et actu imitatorum Deum; et haec assimilatur imagini in corporalibus quantum ad colores, et alia quae imaginem decorant; et sic dicta imago non remanet post peccata, sed aliis duobus modis.

Eo enim ipso imago Dei est mens quo capax eius est ejusque participes esse potest. Videtur falsum. Omne enim quod capit aliquid, est majus vel aequale sibi, sicut Augustinus (1 de Trinit., cap. 11), arguit de potentiis mutuo sese capientibus. Ergo videtur quod mens nostra non possit capere Deum. Si dicas quod dicitur capere, inquantum Deus est in anima, cum ipse sit in qualibet creatura per essentiam, praesentiam et potentiam, videtur etiam quod creaturae insensibiles capiant Deum.

Ad quod dicendum, quod mens nostra dicitur capere Deum sicut perfectibile suam perfectionem. Objectum enim operationis aliquo modo est perfectio operantis. Mens autem nostra habet operationem circa Deum per cognitionem et amorem quam non habent creaturae irrationales. Et ideo capitur a mente sicut a perfectibili, non tamen sicut a perfectibili proportionato; et ideo non comprehenditur, sed attingitur; unde non sequitur quod adaequetur. Memoria vero dicitur ad aliquid non secundum esse, sed secundum dici.

Ea vero tria sunt quae ad se invicem referuntur. Videtur falsum, eo quod memoria non dicitur ad voluntatem.

Dicendum, quod quamvis non dicitur ad eam

DISTINCTIO IV.

Hic quaeritur utrum concedendum sit, quod Deus se genuerit.

Hic oritur quaestio satis necessaria. Constat et irrefragabiliter verum est quod Deus Pater genuit Filium. Ideo quaeritur, utrum concedendum sit quod Deus genuit Deum. Si enim Deus genuit Deum, videtur quod aut se Deum, aut alium genuerit. Si vero alium Deum genuit, non est tantum unus Deus, Si autem se ipsum Deum genuit, aliqua res seipsam genuit. Ad quod respondentes dicimus, sane et catholice concedi, quod unus unus genuit, et quod Deus Deum genuit, quia Deus Pater Deum Filium genuit. In symbolo quoque scriptum est: « Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. » Quod vero additur, ergo genuit se Deum, vel alium Deum, neutrum concedendum esse dicimus. Quod alium Deum non genuit, manifestum est, quia unus tantum Deus est. Quod autem seipsum non genuit, ostendit Augustinus (in lib. 1 de Trinit., cap. 4) dicens: « Qui putant ejus potentiam esse Deum ut seipsum ipse genuerit, eo plus errant, quod non solum Deus ita non est, sed nec spiritualis, neque corporalis creatura. Nulla enim res est quae seipsam gignat ut sit. » Et ideo non est credendum vel dicendum, quod Deus genuit se.

Alia quaestio de eodem.

Sed adhuc opponunt garruli ratiocinatores, dicentes: Si Deus Pater genuit Deum, aut genuit Deum qui est Deus Pater, aut Deum qui non est Deus Pater. Si genuit Deum qui non est Deus Pater, ergo Deus est qui non est Deus Pater; non ergo tantum unus Deus est. Si vero genuit Deum qui est Deus Pater, ergo genuit seipsum. Ad quod respondemus determinantes illam propositionem, qua sic proponunt: Si Deus Pater genuit Deum, aut Deum qui est Deus Pater, aut Deum qui non est Deus Pater; hoc enim sane et prave intelligi potest: et ideo respondendum est ita: Deus Pater genuit Deum qui est ipse Pater: hoc dicimus esse falsum; et concedimus alteram, scilicet, genuit Deum qui non est Pater. Nec tamen genuit alterum Deum, nec ille qui genuit est, alius Deus est quam Pater, sed unus Deus cum Patre. Si vero additur: Genuit Deum qui non est Deus Pater, hoc di-

sub nomine voluntatis, tamen refertur ad eam inquantum voluntas est memorabilis. Vel dicendum, quod refertur ad invicem secundum relationem originis, inquantum una habet naturalem ordinem ad aliam, ut dictum est supra, quaest. 4, art. 4.

Totamque meam memoriam et intelligentiam et voluntatem simul memini. Videtur male dicere: quia totum dicitur respectu partium: potentiae autem (1) animae non habent partes, cum sint simplices.

Dicendum, quod est duplex quantitas; scilicet molis vel dimensionis, et hujusmodi totalitas attenditur respectu partium in quas dividitur. Est etiam quaedam quantitas virtutis, cujus totalitas attenditur respectu objectorum; et talis est totalitas in potentiis animae.

Item, videtur quod una non sit aequalis in omnibus: quia omne totum est majus sua parte.

Dicendum quod hoc verum est de totalitate quantitatis dimensionis vel numerabilis, quae ejusdem rationis sunt, et non de totalitate quantitatis virtualis; potest enim contingere quod una virtus potest in tot objecta in quot aliae plures, quarum quaelibet in omnia illa objecta potest; tamen una earum non tot modis potest in illa objecta, sicut alia.

(1) Al. enim.

stingimus: quia dupliciter potest intelligi: Genuit Deum, qui non est Deus Pater, scilicet Deum Filium, qui Filius non est Pater, qui Deus est, hic sensus verus est. Si vero intelligatur sic: Genuit Deum qui non est Deus Pater, idest qui non est Deus qui est Pater, hic sensus falsus est. Unus enim et idem Deus est Pater et Filius et Spiritus sanctus; et e converso Pater et Filius et Spiritus sanctus est unus Deus.

Opinio quorundam dicentium, tres personas esse unum Deum, unam substantiam, sed non e converso, scilicet unum Deum vel unam substantiam esse tres personas.

Quidam tamen adversarii veritatis concedunt, Patrem, Filium et Spiritum sanctum, sive tres personas, esse unum Deum, unam substantiam, sed nolunt concedere unum Deum, sive unam substantiam, esse tres personas: dicentes, substantiam divinam praedicari de tribus personis, non tres personas de substantia divina. Fides autem catholica tenet ac praedicat, et tres personas esse unum Deum, unam substantiam, sive essentiam sive divinam naturam; et unum Deum, sive essentiam divinam, esse tres personas. Unde Augustinus (in 4 lib. de Trinit., cap. 6) ita ait: « Recte ipse Deus Trinitas intelligitur beatus, et solus potens. » Ecce quam expresse dixit: « Ipse Deus Trinitas », ut ostenderet, et ipsum Deum esse Trinitatem, et Trinitatem esse ipsum Deum. Item in eodem (ibidem): « In verbis illis, » inquit, « Apostoli, quibus de adventu Christi agens dicit (1 Tim. 6, 16): — Quem ostendit beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem — nec Pater proprie nominatus est, nec Filius, nec Spiritus sanctus; sed solus et beatus potens, idest unus et solus Deus verus, qui est ipsa Trinitas. » Ecce et hic aperte dicit unum solum verum Deum esse ipsam Trinitatem: et si unus Deus ipsa Trinitas est, ergo unus Deus est tres personae. Item in lib. 8 de Trinit. (cap. 8), « Non tres Deos, sed unum Deum dicimus esse ipsam praestantissimam Trinitatem. » Item in libro de Fide ad Petrum (1) in expositione symboli (immo Enchir., cap. 9):

(1) Sive de Fide et symbolo, ut inscribitur inter opera

« Satis est Christiano rerum creaturam causam, visibilium, sive invisibilium, non nisi bonitatem credere Creatoris, qui est Deus unus et verus; nullaque esse naturam quae non aut ipse sit, aut ab ipso; nunquam esse Trinitatem, » Patrem scilicet et Filium et Spiritum sanctum. » Item Augustinus (in sermone de Fide, de tempore ser. 124): « Credimus unum Deum unam esse divini nominis Trinitatem. » Idem in lib. 6 de Trinit. (cap. 6): « Dicimus Deum solum esse ipsam Trinitatem. » Ecce his et aliis pluribus auctoritatibus evidenter ostendit, dicendum esse et concedendum, quod unus Deus est Trinitas, et una substantia tres personae.

Augustini, non de Fide ad Petrum, sicut prius, ubi symboli expositio non expresse habetur, ut nec est Augustini; sed Fulgentii, sicut jam notatum est; quia et in eo libro de Fide et Symbolo qui revera est Augustini, non habentur verba hic notata, etsi aliquid ad eorum sensum pertinens colligi possit ex cap. 2, sed in Enchiridion quod subsequitur immediate cap. 9 (ex edit. P. Nicolai).

Divisio textus.

Postquam probavit Trinitatem personarum in unitate essentiae, auctoritatibus, rationibus et similitudinibus, hic incipit determinare quaestiones incidentes circa praedeterminata. Dividitur autem in partes duas. Cum enim personarum Trinitas distinguatur per processionem unius personae ab alia, in prima movet quaestiones circa hanc processionem quantum ad suppositum et terminum; in secunda quantum ad principium, 6 distinct., ibi: *Quaeri solet, utrum Pater genuerit Filium voluntate, an necessitate.*

Sciendum est autem, quod licet Magister moveat has quaestiones de generatione Filii a Patre, tamen eadem quaestiones possunt fieri de processionem Spiritus sancti, et similiter determinantur.

Prima autem pars dividitur in duas: in prima inquiritur utrum nomina essentialia concreta possint significari ut suppositum actus generationis, vel ut terminus; in secunda inquiritur de nominibus essentialibus in abstractione significantibus, 3 distinct., ibi: *Post hoc quaeritur, utrum concedendum sit, quod Pater genuit divinam essentiam.* De personalibus enim non est dubium, supposita distinctione personarum per actus notiones. Prima in duas: in prima determinat quaestionem; in secunda obijcit contra determinata, ibi, *Nunc ad praenissam quaestionem revertamur.* Circa primum inquiritur, utrum haec sit vera, Deus genuit Deum: et dividitur in partes duas, secundum quod duabus viis ex ista propositione procedit. Secunda incipit ibi: *Sed adhuc opponunt;* quae dividitur in duas: in prima ponit processum ex dicta propositione ad impossibile, et solvit; et quia in sua solutione supponit quod nomen personale possit praedicari de essentiali, ut dicitur, Deus est Pater, ideo in secunda excludit errorem contradicentem per multas auctoritates, ibi: *Quidam tamen veritatis adversarii concedunt, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, sive tres personas, esse unum Deum, unam substantiam; sed tamen nolunt concedere, unum Deum, sive unam substantiam, esse tres personas.*

QUAESTIO I.

Ad intellectum hujus partis de duobus quaeritur: Primo de divina generatione. Secundo de divina praedicatione.

sicut e converso Trinitas dicitur esse unus Deus, et tres personae dicuntur una substantia.

Redit ad praenissam quaestionem, scilicet an Deus Pater se Deum, an alium genuit Deum.

Nunc ad praenissam quaestionem revertamur, ubi quaerebatur an Deus Pater genuerit se Deum, an alium Deum. Ad quod dicimus, neutrum fore concedendum. Dicit tamen Augustinus (in epistola 66 ad Maximum), quod Deus Pater alterum se (1) genuit, his verbis: « Pater ut haberet Filium de se ipso, non minuit seipsum; sed ita genuit de se alterum se ut lotus maneret in se, et esset in Filio tantus quantum est solus. » Quod ita intelligi potest, idest, de se alterum a se genitum, non utique alterum Deum, sed alteram personam; vel genitum se alterum, idest genuit alterum, qui est hoc quod ipse. Nam etsi alius sit Pater quam Filius; non est tamen aliud, sed unum.

(1) Al. se alterum.

Circa primum tria quaeruntur: 1.º an in divinis sit generatio; 2.º supposito quod sic, an haec sit vera: *Deus genuit Deum;* 3.º de aliis locutionibus quae ex ista littera concluduntur.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum generatio sit in Deo.

(1 p., qu. 27, art. 2; et 4 contr. Gent., cap. 44.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod in Deo non sit generatio. Generatio enim est species mutationis, secundum Philosophum (3 Phys., text. 4). Sed a Deo removetur mutatio, Jac. 1, 17: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ergo nec generatio.

2. Praeterea, quanto creaturae sunt nobiliores, magis accedunt ad divinam similitudinem. Sed in creaturis nobilioribus non invenitur generatio, sicut in Angelis et in corporibus caelestibus, sed tantum in inferioribus. Ergo videtur quod nec in Deo invenitur.

3. Item, ubicumque est generatio, oportet quod sit aliquid in genito communicatum a generante. Sed per illud quod sibi a generante communicatur non distinguitur a generante. Ergo oportet ibi esse aliquid aliud per quod ab ipso distinguatur, cum omne genitum a generante distinctum sit. Ergo omne quod generatur, est compositum, cum sit ibi aliquid et aliquid. Sed in Deo non est compositio. Ergo nec generatio.

4. Item, generatio est actus medius inter generantem et genitum. Sed inter Patrem et Filium non est aliquid medium. Ergo videtur quod non sit ibi generatio.

Contra, Isa. ult., 9: *Ego qui generationem tribus sterilis ero?*

Item, omne quod communicat se, communicat se ratione actus qui est in ipso; quia potentia non agit nec communicat se. Sed divina essentia est primus et purus actus. Ergo videtur quod summe communicet se. Sed non communicat se summe in creaturis, cum non terminetur in eandem naturam talis communicatio. Ergo videtur quod communicet se per generationem in Filio; haec enim est maxima communicatio.

Solutio. Respondeo dicendum, quod generationem esse in divinis, ratione efficaciter confirmari non potest, sicut supra dictum est, dist. 3, quaest.

1, art. 4, sed auctoritate et fide tenetur: unde simpliciter concedendum est, generationem esse in divinis.

Sciendum tamen est, quod, cum omnis perfectio sit in Deo et nulla imperfectio, quidquid perfectionis invenitur in creatura, de Deo dici potest quantum ad id quod est perfectio in ipsa, omni remota imperfectione. Si autem nomen imponitur ab eo quod imperfectio est, sicut lapis, vel leo, tunc dicitur de Deo symbolice vel metaphoricè. Si autem imponitur ab eo quod est perfectio, dicitur proprie, quamvis secundum modum eminentiorem. Dicitur autem nomen imponi ab eo quod est quasi differentia constitutiva et non ex ratione generis; et ideo quodcumque aliquid secundum suum genus dicitur perfectionem, et secundum differentiam, perfectionem, invenitur in Deo quantum ad rationem differentiae, et non quantum ad rationem generis: sicut scientia non est in Deo quantum ad rationem habitus vel qualitatis, quia sic habet rationem accidentis; sed solum secundum id quod complet rationem scientiae, scilicet cognoscitivum certitudinaliter aliorum. Similiter dico, quod si accipiatur genus generationis, secundum quod invenitur in inferioribus, imperfectio est: mutatio enim, quae est genus ipsius, ponit exitum de potentia ad actum, et per consequens ponit materialitatem in genito, et per consequens divisionem essentiae: quae omnia divinae generationi non competunt. Si autem consideretur secundum differentiam suam, per quam completur ratio generationis, sic dicitur aliquam perfectionem: passive enim accepta dicitur acceptationem essentiae in perfecta similitudine; ejus communicationem dicit, si sumatur active: quorum neutrum imperfectionem dicit: communicatio enim consequitur rationem actus: unde omnis forma, quantum est de se, communicabilis est; et ideo communicatio pertinet ad nobilitatem. Et hoc modo accepta generatione est per prius in Deo, et omnis generatio in creaturis descendit ab illa, et imitatur eam quantum potest, quamvis deficiat. Unde ad Ephes. 5, 13: *Ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur*. Si autem accipiatur secundum rationem usitatem in nomine, secundum quam dicimus generationem in creaturis, sic non convenit Deo nisi transumptive, sicut et alia corporalia.

Et per hoc jam patet solutio ad primum: quia generatio, secundum suum genus, quod est mutatio, in divinis non invenitur; unde in Deo non est mutatio, sed operatio divinae naturae, secundum Damascenum (lib. 1 Fid. orth., cap. 8). Differt autem operatio a motu, secundum Philosophum (Ethic. 3, cap. 4, 5 et 6), quia operatio est actus perfecti, sed motus est actus imperfecti, quia existens in potentia.

Ad secundum dicendum, quod nulla creatura susceptibilis est generationis sine eo quod est imperfectio in ipsa: cum enim in omni creatura differat essentia et esse, non potest essentia communicari alteri supposito, nisi secundum aliud esse, quod est actus essentiae in qua est; et ideo oportet essentiam creatam communicatione dividi, quod imperfectio est; et ideo in perfectissimis creaturis non invenitur, sed in his quae magis remouentur a divina similitudine.

Ad tertium dicendum, quod in divina generatione non est aliquid additum essentiae in genito,

per quod differat a generante; sed ex hoc ipso quod accipit essentiam a generante, distinguitur ab eo relatione dantis et accipientis: quae relationes non differunt ab essentia realiter, sed tantum ratione, ut dictum est, dist. 11, quaest. 1, art. 3. Et ideo non sequitur ibi compositio: quod in aliis esse non potest, quia nulla relatio est substantia secundum rem in creaturis. Unde oportet quod omne generatum sit compositum, et sic iterum patet quod generatio in creaturis sine imperfectione esse non potest.

Ad quartum dicendum, quod generatio realiter non est aliquid medium inter Patrem et Filium, cum generatio secundum rem passive accepta, sit ipsa filiatio, quae est proprietas Filii, et est in Filio; et cum in Patre accipitur active, est ipsa paternitas quae est in Patre, et est ipse Pater: tamen significat proprietatem per modum actus, et ista significatio fundatur aliquo modo supra rem in acceptione unius ab altero.

ARTICULUS II.

Utrum ista propositio, Deus genuit Deum, sit falsa. (1 p., qu. 39, art. 4.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod haec sit falsa, *Deus genuit Deum*. Generatio enim importat relationem distinguentem personas, ut dictum est, art. praeced. Si igitur conceditur, quod Deus genuit Deum, oportet quod concedatur quod Deus distinguitur a Deo, et quod Deus est alius a Deo, quod non conceditur.

2. Praeterea, terminus in praedicato positus non trahit terminum in subjecto positum extra suam significationem, sed tantum restringit ipsum ratione consignificationis temporis, ut stet pro praesentibus, praeteritis, et futuris: quin potius est e converso, secundum Boetium (lib. de Trin., cap. 5), quod talia sunt praedicata, qualia permiserint subiecta. Sed hoc nomen *Deus* significat essentiam. Ergo per verbum quod praedicatur, non trahitur ad standum pro persona, sed supponit essentiam. Haec autem est falsa, *Essentia genuit essentiam*, ut infra dicitur, dist. 3, quaest. 1, art. 1. Ergo et haec, *Deus genuit Deum*.

3. Item, si *Deus genuit Deum*, ergo *Deus* est generans, et *Deus* est genitus. Sed quidquid dicitur de singulari personis, potest dici de Deo. Sed de Patre dicitur quod est generans et de Filio quod non est generans. Ergo potest dici quod *Deus* generat et *Deus* non generat: quod falsum est. Ergo et prima est falsa, *Deus genuit Deum*.

Contra, in symbolo dicitur: *Deum de Deo genitum*. Sed non generatur de Deo, nisi sicut de generante. Ergo *Deus* generat *Deum*.

Praeterea, *Deus* dicit habentem Deitatem. Ergo quidquid dicitur de habente Deitatem, potest dici de Deo. Sed potest dici: *Habens Deitatem generat habentem Deitatem*. Ergo potest dici: *Deus generat Deum*.

Solutio. Respondeo dicendum, quod ista est simpliciter vera et concedenda, *Deus genuit Deum*. Sed circa veritatem ejus est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod hoc nomen *Deus* significat essentiam et supponit essentiam quantum est de se, sed propter indifferentiam essentiae ad personas in divinis, ex adjuncto notionali trahitur ad sup-

ponendum pro persona. Alii dicunt quod hoc nomen *Deus* significat essentiam, et supponit, quantum est de se, personam, tamen indistincte: unde potest supponere unam tantum vel plures personas: unam cum dicitur, *Deus generat*: plures, ut cum dicitur *Deus est Trinitas*. Et haec opinio videtur verior esse. Quamvis enim, ut dicitur (1) lib. de causis (prop. 6), omne nomen deficiat a significatione divini esse, propter hoc quod nullum nomen significat simul aliquid perfectum et simpliciter (quia abstracta non significant ens per se subsistens, et concreta significant ens compositum), nihilominus tamen abicientes id quod imperfectio est, utitur utrisque nominibus in divinis, abstractis propter simplicitatem, concretis propter perfectionem. Unde hoc nomen *Deus* significat per modum perfecti et per se subsistentis, sicut et hoc nomen *homo*: unde, sicut et hoc nomen *homo* in se importat non tantum essentiam, sed etiam suppositum, sed indistincte (alias non praedicaretur de individuis), ita et hoc nomen *Deus*. Et ideo de se habet quod possit supponere pro persona, et non habet quod supponat pro essentia ex modo significandi nominis, sed tantum ex ratione divinae simplicitatis, in qua idem est re essentia et suppositum.

Ad primum ergo dicendum, quod generari significat proprietatem per modum actus; actus autem est suppositorum tantum: humanitas enim non generat, sed homo: et ideo cum dicitur, *Deus generat Deum*, locutio simpliciter est vera, quia actus non potest referri nisi ad suppositum. Sed referri et distingui non significant actus nisi grammaticè loquendo; et ideo possunt referri ad essentiam et ad suppositum: et ideo non simpliciter conceditur, *Deus distinguitur a Deo*, ne distinctio referatur ad essentiam; et praecipue cum hoc nomen *Deus* importet suppositum indistinctum, quod non distinguitur nisi personali proprietate adjuncta, ut paternitate vel filiatione.

Ad secundum dicendum, quod, quamvis hoc nomen *Deus* significet essentiam, tamen, quantum est de se, supponit habentem essentiam, et rem naturae, etiam non intellectis personis, quas fides distinguit. Unde potest supponere pro persona, etiam si ab alio non restringatur. Et quia supponit personam indistincte, ideo potest stare in locutione pro quaeumque persona: et sic reddit locutionem veram. Unde in hac propositione, *Deus generat Deum*, in supposito stat pro Patre, in apposito pro Filio.

Ad tertium dicendum quod hoc nomen *Deus*, proprie loquendo, nec est universale nec singulare; sed habet aliquid de ratione universalis, scilicet quod praedicatur essentialiter de pluribus suppositis; et inde habet quod ea quae praedicantur de singulari suppositis, praedicantur de ipso: habet autem de ratione singularis hoc quod non multiplicatur ad multitudinem suppositorum: dicimus enim, quod Pater et Filius sunt unus *Deus*, sed Socrates et Plato sunt plures homines: et ex parte ista habet hoc nomen *Deus* quod negatio et affirmatio opponuntur contradictorie: unde sicut istae

non possunt simul esse verae, *Socrates currit et non currit*; ita nec istae, *Deus generat et non generat*.

ARTICULUS III.

Utrum Deus genuit se Deum vel alium Deum.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod genuit vel se Deum, vel alium Deum. Idem enim et diversum universaliter dividunt ens. Sed se est relativum identitatis, *alius* autem importat diversitatem. Ergo oportet dicere, quod genuit vel se Deum vel alium Deum.

2. Item, ut supra dictum est, art. anteced., hoc nomen *Deus* trahitur ad standum pro persona ex notionali adjuncto. Sed *alius* importat distinctionem notionalem. Ergo ly *alius* hoc nomen *Deus* facit stare pro persona. Sed haec est vera: *Deus genuit aliam personam divinam*. Ergo et haec: *Deus genuit alium Deum*.

3. Item, videtur quod haec sit vera, *Deus genuit se Deum*. Idem enim, ut dicit Philosophus (3 Metaph., cap. 13, vel in ant. exemp., cap. 17), est unum in substantia, sicut aequale unum in quantitate. Sed sicut una magnitudo est Patris et Filii, sic et una substantia. Ergo sicut conceditur ista, *Deus genuit aequalem Deum*; ita debet concedi ista, *Deus genuit eundem Deum*. Unde similiter et haec, *Deus genuit se Deum*, cum se sit relativum identitatis.

4. Item, quaeritur de aliis duabus propositionibus, scilicet, *genuit Deum, qui est Deus Pater*, vel *Deum qui non est Deus Pater*. Videtur enim quod haec sit falsa: *Genuit Deum qui est Deus Pater*. Qui enim cum sit relativum, facit secundam notitiam suppositorum. Sed iste terminus *Deus*, ad quem refertur, stabat pro persona Filii. Ergo et relativum supponet personam Filii. Sed haec est falsa: *Filius est Deus Pater*. Ergo et haec, *Deus genuit Deum, qui est Deus Pater*.

3. Item, videtur quod etiam negativa sit falsa. Negatio enim respicit terminum sequentem formalem. Ergo cum dicit, *Deus genuit Deum qui non est Deus Pater*, a Filio, quem refert relativum (1), per negationem removetur ly *Deus*, qui in praedicato ponitur, non tantum quantum ad suppositum, sed quantum ad formam; et ita divina essentia removebitur a Filio, quod falsum est.

Solutio. Respondeo dicendum, quod Magister in littera negat utramque praemissarum; eo quod *alius*, cum notet diversitatem, ponit formam suam circa terminum cui adjungitur, cum sit adjectivum, et ita designabitur diversitas in forma Divinitatis. Ly *se* autem cum sit relativum identitatis, refert idem suppositum; et ita cum dico: *Genuit se Deum*, ponitur indistincto supposito inter Patrem et Filium; et cum dicitur, *Genuit alium Deum*, ponitur diversitas naturae; et ideo utraque neganda est.

Sed sunt aliqui qui distinguunt istam, *Genuit alium Deum*; quia ly *alium* potest teneri substantive vel adjective. Si adjective, tunc erit locutio falsa, quia ponit diversitatem circa hunc terminum *Deus*; si substantive, tunc erit constructio appositiva, et locutio erit vera, et erit sensus, *genuit alium Deum* (2), qui est *Deus*. Sed, quia non invenitur

(1) *Al. relictum.*

(2) *Al. omittitur Deum.*

(1) Inter opera Philosophi post omnes lib. Metaph., juxta editionem quam secutus est S. Thomas, non Philosophi, sed Arabis potius ejusmodi opus est, qui ex Procli, sive Proculi, Platonici 209 propositionibus cum collegit, ut ipse S. Thomas ibid. notat initio Comment. quem super illum scripsit (ex edit. P. Nicolai).

quod adiectivum in masculino genere substantivetur, et maxime eum adiungitur sibi substantivum, ideo haec distinctio non videtur multum valere; nisi forte subintelligatur hoc participium *ens* ut dicatur alium entem Deum. Sed hoc erit nimis extortum; et ideo dicendum cum Magistro quod utraque falsa est.

Ad primum ergo dicendum, quod idem et diversum sufficienter dividunt ens creatum, propter hoc quod ubicumque in creaturis est diversitas suppositorum, est diversitas essentiae; sed in Deo in diversis suppositis est una essentia: et ideo nec identitas competit propter diversitatem suppositorum nec diversitas propter identitatem essentiae; sed tantum unitas.

Ad secundum dicendum, quod alius importat distinctionem in communi, non magis personalem quam essentialem: et ideo quando adiungitur termino personali, importat distinctionem personalem; quando autem adiungitur termino essentiali, importat diversitatem essentiae, secundum exigentiam formae illius termini; cum termini, praecipue substantiales, recipiant diversitatem et pluralitatem ex parte suae formae.

Ad tertium dicendum, quod idem significat unitatem (1) in substantia; et praeter hoc, quia relativum est et habet articulationem implicitam, importat unitatem suppositi, et multo plus hoc pronomen *se*, quod est etiam relativum reciprocum, quod non est reperire in hoc nomine *aequale*: et ideo non est simile quod pro simili inducitur.

Ad quartum dicendum, quod Magister distinguit utramque illarum propositionum. Si enim eum dicitur, *Deus genuit Deum, qui est Deus Pater*, ly *Pater* construitur appositivae ad ly *Deus*, locutio falsa est: quia tunc ly *Deus* restringitur ad standum pro persona Patris; et sic erit sensus: Genuit Deum, qui est ipse Pater; et sic affirmativa falsa est, et negativa vera. Si autem intelligantur non per appositionem, sed mediate coniungi illi duo termini, scilicet *Deus*, et *Pater*; ut sit sensus: Genuit Deum qui est Deus et Deus est Pater; tunc affirmativa vera est, et negativa falsa. Praepositivus tamen dixit, quod utraque falsa est, nec sunt contradictoriae propter diversam suppositionem huius relativi *qui*: in affirmativis enim refert tantum suppositum antecedentis, et cum antecedens supponat pro persona Filii, referret personam Filii, de qua non est verum dicere, quod sit Deus Pater. In negativa vero relativum refert non tantum suppositum, sed etiam essentiam. Unde oporteret quod hoc praedicatum *Deus Pater* removeretur non tantum a supposito Filii, sed etiam ab essentia: et ita falsa est. Sed quia haec distinctio facta, adhuc habet locum distinctio Magistri, et praecipue in affirmativa; et iterum quia non videtur necessarium esse quod in negativis relativum referat aliter quam in affirmativis, nisi forte propter negationem, cuius est confundere terminum et facere eum teneri simpliciter (quod tamen non habet respectu praecedentis, sed tantum respectu sequentis): ideo videtur efficacior via Magistri, et secundum ipsum concedendum est, quod utraque potest esse vera et falsa; secundum cuius distinctionem patet solutio ad quartum argumentum.

Ad quintum dicendum, quod quando duo termini

(1) *Al.* virtutem.

contrahuntur per appositionem; terminus appositus efficitur quasi forma ei cui apponitur. Unde si intelligatur appositivae: *Genuit Deum qui non est Deus Pater*, negatio non removebit formam divinitatis sed paternitatis a Filio.

QUAESTIO II.

Deinde quaeritur de divina praedicatione. Et circa hoc duo quaeruntur: 1.º utrum possit fieri praedicatio in divinis per propositionem aliquam; 2.º utrum possit persona praedicari de essentia.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum de divinis possit formari propositio.
(1 p., qu. 15, art. 12; et lib. 1 cont. Genl., cap. 57.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod in divinis non possit aliqua formari propositio, in qua aliquid de ipso praedicatur. Veritas enim signi consistit in conformitate signi ad signatum. Sed omnis praedicatio fit per aliquam compositionem. Cum igitur in Deo nulla sit compositio, videtur quod de ipso nulla possit formari vera praedicatio.

2. Item Dionysius (cap. 2 cael. Hierar.): *In Deo negationes sunt verae affirmationes incompactae.* Appellatur autem incompactum illud quod non est debito modo ordinatum, nec est competens. Sed talis inordinatio inducit falsitatem in propositionibus. Ergo videtur idem quod prius.

Contra: fidei non potest subesse falsum. Sed multae propositiones affirmativae enunciantur a nobis de Deo secundum fidem nostram, scilicet quod Deus est trinus et unus. Ergo videtur quod de Deo possit formari vera propositio.

Item, secundum Boetium, nulla propositio est verior illa in qua idem de se praedicatur. Sed quidquid est in divinis, est idem re, cum in Deo sit idem habens et habitum, et quod est et quo est, excepto quod una persona non est alia. Ergo videtur quod de Deo possint formari verissimae locutiones.

Solutio. Respondeo dicendum, quod enuntiatio sequitur apprehensionem. Unde secundum quod intelligimus aliqua, oportet quod enuntiemus illa. Apprehensio autem fit secundum potestatem apprehendentis; et ideo ea quae sunt simplicia intellectus noster enuntiat per modum eiusdem compositionis; sicut e contrario Deus intelligit res compositas modo simpliciter: et inde est quod intellectus noster de Deo format propositiones ad modum rerum compositarum, a quibus naturaliter cognitionem accipit.

Ad primum ergo dicendum, quod intellectus noster deficit a cognitione divinae maiestatis, similiter etiam et enuntiatio deficit a significatione perfecta; nihilominus tamen est veritas, in quantum intellectus formans enuntiationem accipit duo quae sunt diversa secundum modum et idem secundum rem. Unde secundum diversitatem rationum format praedicatum et subjectum, et secundum identitatem componit.

Ad secundum dicendum, quod affirmativae propositiones pro tanto dicuntur incompactae in divinis, quia nihil eorum quae praedicantur de ipso significant ipsum per modum quo ipse est, sed per modum quo intellectus noster accipit ex rebus

creatis informatum. Unde oportet quod nomina illa praedicata de Deo intelligantur praedicari remotis illis modis quibus de creaturis praedicantur. Unde Dionysius (de div. Nomin., cap. 7) omnes divinas praedicationes ita docet exponere: Deus est sapiens, et non sapiens, scilicet sicut alia, ut differat in eo sapientia a sapiente; sed est supersapiens, in quantum est in ipso nobiliori modo sapientia quam significetur per nomen.

ARTICULUS II.

Utrum persona possit praedicari de essentia.
(1 p., qu. 59, art. 6.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod persona non possit praedicari de essentia. Praedicatum enim habet rationem formae. Sed persona est suppositum formae, vel naturae. Ergo persona non habet rationem quod praedicetur de natura vel essentia.

2. Item, praedicatum semper significatur inesse subjecto. Persona autem non significatur ut inhaerens essentiae, sed e converso. Ergo persona non potest praedicari de essentia.

3. Item, superius per se praedicatur de suo inferiori, sicut homo de Socrate; sed Socrates accidentaliter praedicatur praedicatur de homine; accidit enim homini esse Socratem. Sed sicut Socrates est suppositum humanae naturae, ita Pater est suppositum naturae divinae. Ergo videtur quod haec non sit vera, *Deus est Pater*, nisi forte per accidens.

4. Item, sicut dictum est, sup., qu. 1, art. 2, hoc nomen *Deus*, quantum est de se, supponit personam. Sed haec est falsa: *Una persona est Pater et Filius et Spiritus sanctus.* Ergo haec etiam: *unus Deus est Pater et Filius et Spiritus sanctus.*

5. Item videtur quod haec etiam sit falsa, *Deus est Trinitas.* Nihil enim praedicatur de homine quod non praedicatur de aliquo supposito hominis. Sed Trinitas neque praedicatur de Patre neque de Filio neque de Spiritu sancto. Ergo per eandem rationem non potest dici quod Deus sit Trinitas.

Solutio. Respondeo dicendum, quod in divinis est omnino indifferentia naturae ad suppositum; et ideo nec est ibi universale neque particulare: et ideo sicut vere praedicatur essentia de persona, ita et e converso. Sed verum est quod quantum ad modum significandi plus habet de proprietate propositio in qua praedicatur essentia, quam in qua praedicatur persona, cum praedicatum se habeat loco formae.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis persona sit suppositum, nihilominus tamen propter indifferentiam suppositi ad naturam persona est ae-

qualis simplicitatis eum natura; et ideo de se conversim praedicantur.

Et per hoc patet solutio ad secundum: quia in Deo habens et habitum sunt idem re.

Ad tertium dicendum, quod in divinis non est aliquid accidentale, nec est ibi universale et particulare; et ideo nihil dicitur ibi per accidens, neque per consequens, sicut in creaturis; sed tantum attenditur ibi alius et alius modus significandi.

Ad quartum dicendum, quod hoc nomen *Deus*, quantum est de se, quamvis supponat pro persona, nihilominus tamen non supponit pro aliqua persona distincte, immo indeterminate; nec forma significata per nomen *Deus*, a qua nomen imponitur, est proprietas personalis, sed natura communis: et ideo unitas significata per hoc adiectivum *unus*, refertur ad formam Divinitatis, et non ad suppositum. Sed hoc nomen *persona* imponitur a personali proprietate, quae est forma significata per terminum; et ideo haec est falsa: *Una persona est Pater et Filius et Spiritus sanctus*; quia significaretur una personalitas trium personarum.

Ad quintum dicendum, quod *Pater* supponit personam distinctam, similiter et *Filius* et *Spiritus sanctus*; sed hoc nomen *Deus* supponit personam indeterminate; et ideo ratione indeterminationis aliquid potest praedicari de Deo quod de nulla distinctarum personarum praedicatur: sicut etiam de homine dicitur, quod nulli singularium convenit esse commune vel speciem vel aliquid huiusmodi. Quod autem plures personae hominum non possunt simul praedicari de hoc nomine *homo*, ratio est quia plures personae non sunt unus homo sicut plures personae sunt unus *Deus* et Trinitas; et ideo convenienter dicitur: *Deus est tres personae.*

Expositio textus.

Deus Pater alterum se genuit. Hoc dupliciter solvit Magister. Quia ly *se* potest esse ablativi casus, et tunc simpliciter vera est et est sensus: *Genuit alterum se*, id est alterum a se. Vel potest esse accusativi casus; et tunc vel facit simplicem (1) relationem; et sic iterum vera est, refert enim identitatem naturae; tamen erit impropria: vel faciet relationem personalem et sic est falsa, quia refert idem suppositum.

Potest tamen dici, quod etiam si referat idem suppositum, quodammodo erit vera, sed erit emphatica locutio, ut sit sensus: *Genuit alterum se*, id est similem sibi; sicut dicit Poeta: *Dii faciunt sine me ne moriatur ego.*

(1) *Al.* similiter.

DISTINCTIO V.

Hic quaeritur, an Pater genuit divinam essentiam, vel ipsa Filium, an essentia genuit essentiam, vel ipse nec genuit nec genita est.

Post haec quaeritur, utrum concedendum sit quod Pater genuit divinam essentiam, vel quod divina essentia genuit Filium, vel essentia genuit essentiam, an omnino non genuit nec genita est divina essentia. Ad quod catholicis tractat *Th. Opera omnia*. V. 6.

etatoribus consentientes, dicimus, quod nec Pater divinam essentiam, nec divina essentia genuit Filium, nec divina essentia genuit essentiam. Hic autem nomine essentiae intelligimus divinam naturam, quae communis est tribus personis et tota in singulis. Ideo non est dicendum quod Pater genuit divinam essentiam; quia si Pater diceretur genuisse divinam essentiam, essentia divina relative diceretur ad Patrem, vel pro relativo poneretur. Si autem relative diceretur, vel pro relativo poneretur, non indicaret divinam essentiam. Ut enim